

B2:2013
OPETUSVIRASTON
JULKAISUJA

Helsingin kaupunki

Perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma

1.8.2013 ALKAEN

Helsingin kaupunki
Opetusvirasto

Helsingin kaupunki

Perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma

1.8.2013 ALKAEN

Opetuslautakunnan suomenkielinen jaosto 27.8.2013 54 §

Opetuslautakunnan ruotsinkielinen jaosto 3.10.2013 49 §

Tiedoksi varhaiskasvatuslautakunta 10.9.2013 128 §

Helsingin kaupungin opetusvirasto

Käyntiosoite Hämeentie 11 A, Helsinki 53
PL 3000, 00099 Helsingin kaupunki

ISBN 978-952-272-585-1 (sid.)

ISBN 978-952-272-586-8 (pdf)

ISSN 1237-1017

Julkaisun numero

B2:2013

Nimike

Helsingin kaupunki

Perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 1.8.2013 alkaen

Julkaisija

Helsingin kaupungin opetusvirasto

Julkaisuaika

2013

Sivumäärä

28

Ulkoasu ja taitto

Viestintätoimisto VCA

Kannen kuva

Rhinoceros Oy

Tornion kirjapaino

Sisällysluettelo

Johdanto	4
1. Toiminta-ajatus ja tavoitteet	5
1.1. Toiminta-ajatus	5
1.2. Tavoitteet	5
2. Keskeiset sisällöt ja suunnittelun periaatteet	6
2.1 Eettinen kasvu ja yhdenvertaisuus	6
2.2 Leikki ja vuorovaikutus	7
2.3 Liikunta ja ulkoilu	7
2.4 Ruokailu ja lepo	8
2.5 Kulttuuri ja perinteet	8
2.6 Kädentaidot ja askartelu	9
2.7 Ilmaisullinen toiminta	9
2.8 Mediataidot	10
2.9 Elinympäristö ja kestävä elämäntapa	10
3. Toiminnan järjestämiseen liittyvät keskeiset asiat	11
3.1 Toimintapaikat ja -tilat	11
3.2 Toiminta-aika	12
3.3 Toimintamaksu	12
3.4 Toiminnasta tiedottaminen	13
3.5 Toimintaan hakeminen ja valintakriteerit	14
3.6 Lasten lukumäärä ja toiminnan laajuus	14
3.7 Lapsiryhmän koko ja henkilöstön resursointi	14
3.8 Ohjaajien perehdyttäminen	15
3.9 Ohjaajien rikostaustan selvittäminen	15
3.10 Kulkeminen ja kuljetusten järjestäminen	16
3.11 Turvallisuus- ja pelastussuunnitelma	16
3.12 Vakuutusasiat	16
3.13 palveluntuottajien toiminta-avustukset	17
4. Toiminnan seuranta ja arviointi	18
4.1 Toiminnan laatumetrit	18
4.2 Toiminnan sisäinen arviointi	18
4.3 Toiminnan ulkopuoliseen arviointiin osallistuminen	19
4.4 Seurantatulosten julkistaminen	19
5. Iltapäivätoiminnan yhteistyö ja tiedonkulku	20
5.1 Iltapäivätoiminnan ja kodin yhteistyö	20
5.2 Iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyö	20
5.3 Tietosuoja-asiat	21
5.4 Verkostotyö ohjaajien työn tukena	21
5.5 Moniammatillinen oppilashuoltotyö	22
5.6 Markkinointi ja sponsorointi aamu- ja iltapäivätoiminnassa	22
LÄHTEET	23
LIITE 1: Kehitysvammaisten ja autististen koululaisten iltapäivätoiminnan järjestäminen	25
LIITE 2: Perusopetuksen iltapäivätoiminnan sanastoa Helsingissä	27

Johdanto

Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteista, tavoitteista ja toimintaperiaatteista säädetään perusopetuslain (628/1998) 8a luvussa.

Tämä toimintasuunnitelma on tehty tukemaan Helsingin kaupungin perusopetuslain mukaisen iltapäivätoiminnan toteuttamista. Toimintasuunnitelmassa ohjeistetaan toiminnan järjestämisen kannalta oleellisia periaatteita ja linjauksia. Iltapäivätoiminnan ohjaajat laativat lisäksi vuosittaisen toimintapaikkakohtaisen toimintasuunnitelman tämän toimintasuunnitelman ja *Opetushallituksen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden 2011 (Määräykset ja ohjeet 2011:1)* sekä *perusopetuksen laatukriteerien (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2012:29)* pohjalta.

Tämä toimintasuunnitelma on voimassa 1.8.2013 alkaen ja korvaa kaupunginhallituksen 2.5.2007 (651 §) hyväksymän toimintasuunnitelman. Opetustoimen johtosäännön 5 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan jaostojen tehtävänä on hyväksyä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma. Tämä toimintasuunnitelma on hyväksytty opetuslautakunnan jaostoissa.

Helsingissä ei järjestetä perusopetuslaissa mainittua aamupäivätoimintaa, joten tässä suunnitelmassa käytetään ilmaisua iltapäivätoiminta tarkoitettaessa edellä mainitun lain ja perusteiden mukaista toimintaa.

Kehitysvammaisten ja autististen koululaisten iltapäivätoimintaa on tämän toimintasuunnitelman lisäksi kuvattu liitteessä 1.

1. Toiminta-ajatus ja tavoitteet

1.1. Toiminta-ajatus

Iltapäivätoiminta on valvottua ja ohjattua lasten vapaa-ajan toimintaa. Opetushallituksen perusteiden mukaan toiminnalla on oma erityisluonteensa, jossa painottuu laadukas vapaa-ajan toiminta. Iltapäivätoiminta edistää oppilaiden välisiä keskinäisiä suhteita, kouluviihtyvyyttä ja kouluhyvinvointia sekä tukee koulutyötä.

Toiminta on vahvasti osa koulu yhteisöä, lapsen päivittäistä toimintaympäristöä ja sitä toteutetaan joko koulun tiloissa tai sitä lähellä sijaitsevista toimintaan soveltuviista toimintatiloissa.

1.2. Tavoitteet

Iltapäivätoiminnan yleisenä tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä sekä luoda pohja hyvälle kasvuille ja kehitykselle. Tämä tavoite velvoittaa kaikkia iltapäivätoiminnan järjestämisessä ja toteuttamisessa mukana olevia.

Perusopetuslain 48 a §:n mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtävänä on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Näiden tehtävien toteuttaminen edellyttää toimivaa yhteistyötä lapsen vanhempien kanssa. Keskeistä lapsen ja perheen kannalta on se, että varhaiskasvatus, esi- ja alkuopetus sekä aamu- ja iltapäivätoiminta muodostavat lapsen kasvun ja kehityksen kannalta myös sisällöllisesti johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden jossa lapsen ja perheen tarpeet huomioidaan. Keskeistä on nähdä opetus- ja oppimisprosessien sekä vapaa-ajan toimintojen kasvatuksellinen ja opetuksellinen johdonmukaisuus ja jatkuvuus.

Tavoitteena on:

- järjestää lapselle koulupäivän ulkopuolella mahdollisuus olla turvallisessa ja valvotussa toiminnassa, jonka toteuttamisesta vastaavat ammattitaitoiset ohjaajat.
- mahdollistaa lapselle mielekästä, virkistävää ja laadukasta vapaa-ajan toimintaa, joka osaltaan tukee lapsen koulunkäyntiä ja oppimista. Toiminnan suunnittelun lähtökohdista ovat sekä oppilaan yksilölliset että ryhmän yhteisölliset tarpeet ja tavoitteet.
- luoda ilmapiiriltään kiireetön, turvallinen ja monipuolinen toiminta- ja kasvuympäristö, jossa korostuvat hyvät ihmissuhteet sekä tilojen suunnitelmallinen käyttö.
- edistää lasten tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa ja lisätä osallisuuden mahdollisuuksia.

2. Keskeiset sisällöt ja suunnittelun periaatteet

Lähtökohtana on hyödyntää jo toiminnassa mukana olevien toimijoiden monipuolista tarjontaa, ammattitaitoa ja kokemusta. Opetusvirasto luo yhteistyössä varhaiskasvatusviraston, järjestöjen, seurakuntien ja muiden palveluntuottajien kanssa laadukkaan perustan toiminnan järjestämiselle. Helsinki tarjoaa hyvät mahdollisuudet tehdä yhteistyötä eri virastojen, koulujen, oppilaitosten ja iltapäiväryhmien välillä.

Toiminnan suunnittelun tulee ohjautua sen perusteella, mikä tuottaa lapselle iloa, virkistystä, oppimista ja oivallusta. Suunnittelussa tulee huolehtia lapsen tarpeesta olla myös välillä itsekseen ja mahdollisuudesta rauhoittua turvallisessa ilmapiirissä koulupäivän jälkeen. Toimintaa järjestettäessä tulee huolehtia tasapainoisesta kokonaisuudesta, jossa lapsen osallisuus otetaan huomioon jo toiminnan suunnitteluvaiheessa. Ohjaajilla on vastuu lapsen kasvatuksesta kyseisen yhteisön jäseneksi. Lapsen tarpeista lähtävä toiminnan suunnittelu vahvistaa tunnetta omaan ryhmään kuulumisesta.

Opetushallituksen perusteiden mukaan iltapäivätoiminnalla on sisällöllisesti oma erityisluonteensa, jolle on ominaista toiminnan monipuolisuus, tarvelähtöisyys ja vapaaehtoisuus. Toiminnan järjestäjät määrittelevät ja valitsevat toiminnan yksityiskohtaiset sisällöt. Näihin vaikuttavat toimijan omat vahvuudet, painotukset sekä käytännön mahdollisuudet. Iltapäivätoiminnan ohella lapset voivat osallistua koulun kerhotoimintaan.

2.1 Eettinen kasvu ja yhdenvertaisuus

Toiminnassa painotetaan muiden huomioimista, ystävällisyyttä, auttamista ja yhteisiä keskusteluja lapsille tärkeistä asioista. Lapsen itseluottamusta ja arvostamista tuetaan ja jokaista lasta kohdellaan yksilönä. Lapsi hyväksytään omana itsenään ja lasta ohjataan hyväksymään myös toiset ihmiset huolimatta erilaisista lähtökohdista ja kyvyistä. Iltapäivätoiminnassa lapsi oppii huomaamaan oman toimintansa vaikutukset muille ihmisille ja ottamaan samalla vastuuta omista teoistaan. Toimintaan on hyvä luoda yhteiset säännöt, joita kaikki noudattavat. Säännöissä voidaan sopia esimerkiksi, että ketään ei kiusata, kaikki ovat tasa-arvoisia ja jokaista kuunnellaan.

Eettisen kasvun tavoitteena on vastuullisuuden ja vastavuoroisuuden ymmärtäminen. Iltapäivätoiminnassa lapsia ohjataan kasvamaan vähitellen vastuuseen:

- omasta hyvinvoinnista ja terveellisistä elämäntavoista
- toisten hyvinvoinnista sekä siihen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista
- oman toiminnan aiheuttamista tunteista ja seurauksista itselle ja toisille
- ryhmän toimintaan liittyvistä säännöistä ja sopimuksista

2.2 Leikki ja vuorovaikutus

Iltapäivätoiminnassa leikitään joka päivä. Lapsi saa leikkiä ja rentoutua koulupäivän jälkeen ikätovereidensa seurassa. Leikeissä lapset voivat tuntea iloa, käyttää mielikuvitusta, luovuutta ja kehittää vuorovaikutustaitoja. Leikki jakaantuu vapaaseen leikkiin ja ohjattuihin leikki- ja toimintatuokioihin sisällä ja ulkona.

Vapaassa ja omatoimisessa leikissä lapset leikkivät itsenäisesti ohjaajan tukiessa taustalla leikin sujumista. Vuorovaikutustaitoja ohjaajat harjoittavat kannustamalla lapsia

- leikkimään keskenään
- opettelemaan ja sopimaan säännöistä sekä niissä pysymistä
- ratkaisemaan ristiriitoja
- huomioimaan muita, esimerkiksi harjoittelemalla vuoron odottamista erilaisissa tilanteissa

Ohjatuissa leikki- ja toimintatuokioissa ohjaaja toimii leikin johtajana tukien leikin sujumista. Toimintatuokioita järjestetään esimerkiksi musiikki- ja liikuntaleikkien, pallopelien sekä piha- ja perinneleikkien parissa. Ohjattujen tuokioiden suunnittelu lähtee lasten tarpeista ja heidän mielenkiinnon kohteistaan.

Leikkejä varten toimintapaikassa on leluja ja leikkivälineitä, lautapelejä, ulko- ja sisäpelivälineitä ja majanrakennustarvikkeita.

2.3 Liikunta ja ulkoilu

Toiminnan järjestämisessä tulee kiinnittää huomiota riittäviin ja monipuolisiin sisä- ja ulkotiloihin, jotka mahdollistavat päivittäisen liikunnan ja ulkoilun toteutumisen. Jokaisella lapsella on oikeus koulupäivän jälkeen leikkiä ja pelata ulkona turvallisessa ympäristössä. Jokaisessa toimintapaikassa lapsilla tulee olla mahdollisuus vähintään tunnin päivittäiseen ulkoiluun. Ulkona tapahtuvan toiminnan tueksi toiminnan järjestäjä voi hyödyntää toimintaympäristössä jo olemassa olevia valmiita kalusteita ja materiaaleja tai hankkia ulkoliikuntaan erityisesti soveltuvia välineitä ja varusteita.

Iltapäivätoiminnan perusteissa on vahvasti mukana lasten vireyttä edistävä liikkuminen ja ulkoilu. Lasten päivittäinen liikkuminen ja ulkoilu huomioidaan viikkosuunnitelmassa, jossa varataan omaehtoiselle ja ohjatulle liikkumiselle riittävästi tilaa. Päivittäisen liikkumisen toteuttaminen on ohjaajien vastuulla.

Iltapäivätoiminnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota vähän liikkuvien lasten liikkeelle saamiseen, sillä liikunta tukee lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kehitystä. Liike on lapselle oppimisen väline ja monipuolinen liikkuminen edistää lapsen oppimista. Ilo, leikki ja myönteiset kokemukset tehostavat oppimista. Myös lasten omille oivalluksille ja ideoille annetaan tilaa.

Jokaiseen toimintapaikkaan on hyvä hankkia riittävästi liikunnan perusvälineitä. Niitä valitessa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että välineitä on:

- sekä sisällä että ulkona tapahtuvaan toimintaan
- jokaiselle jotakin, sekä vilkkaammille että rauhallisimmille
- välineet soveltuvat sekä ohjattuihin tuokioihin että omatoimiseen liikkumiseen

2.4 Ruokailu ja lepo

Toimintaan osallistuvalla lapsella kuuluu päivittäinen välipala Perusopetuslain 8a luvun 48 d § mukaisena opintososiaalisena etuutena. Välipalan yhteydessä edistetään kasvatuksellisesti terveellisiä ravintotottumuksia ja se nautitaan kiirettömässä ja rauhallisessa ilmapiirissä hyviä tapoja noudattaen.

Välipalan tulee olla vaihteleva, täyspainoinen ja riittävä, mutta sen tarkoitus ei ole korvata koululounasta. Hyvä välipala koostuu terveellisistä peruselintarvikkeista. Palveluntuottaja tilaa välipalan valmisteilta aina kun ryhmä toimii koulun tiloissa. Toiminnan järjestäjä tiedottaa huoltajille toimintapaikkakohtaisista välipala-asioista.

Iltapäivätoiminnan tilat suunnitellaan sellaisiksi, että lapsilla on mahdollisuus levähtämiseen esimerkiksi lukunurkkauksissa, sohvilla tai muunneltavilla patjaryhmillä. Ohjaajat luovat lapsille mahdollisuuksia myös rauhoittumiseen ja itseksensä olemiseen.

2.5 Kulttuuri ja perinteet

Iltapäivätoiminnassa toteutettava kulttuurikasvatus on käytännönläheistä. Erilaisiin kulttuureihin ja perinteisiin voidaan tutustua ohjaajan lukemin saduin ja tarinoin, leikein, askarteluin sekä vuodenaikajuhlin. Lisäksi kulttuureja voidaan tuoda tutuiksi eri kulttuuritaustaisten lasten ja ohjaajien avulla sekä esimerkiksi toteuttamalla kulttuuriprojekteja yhdessä vanhempien ja koulun kanssa. Monikulttuurisuuskasvatus iltapäivätoiminnassa pohjautuu ihmisoikeuksiin, yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon, suvaitsevaisuuteen sekä demokratiaan.

Iltapäivätoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan, että kaupunki tarjoaa viikoittain helsinkiläisille koululaisille runsaasti mahdollisuuksia osallistua taide-, liikunta- ja kulttuuritoimen tapahtumiin. Museot ja kirjastot ovat olleet iltapäiväryhmien vierailukohteina suosittuja.

Perinnetiedon siirtäminen lapsille kehittää heidän kulttuuri-identiteettiään.

Koulun lähialueeseen, kotiseutuun ja niiden historiaan voidaan tutustua kävelyretkillä, pienimuotoisten projektien ja kerhotoiminnan avulla.

2.6 Kädentaidot ja askartelu

Iltapäivätoiminnassa harjoitetaan kädentaitoja joka viikko. Lapsilla on mahdollisuus askarrella omaehtoisesti päivittäin. Askarteluvälineitä pidetään saatavilla ja lapset saavat käyttää niitä itsenäisesti. Viikoittaisissa askartelutuokioissa työmenetelmiä käytetään vaihtelevasti. Toiminta voi tapahtua teemoittain, mallin avulla tai omaehtoisesti ohjeita seuraten.

Ryhmässä voidaan tehdä myös yhteisiä tuotoksia, jotka liittyvät kouluvuoden juhliin ja tapahtumiin, kuten lavasteita ja seinätauluja. Tämä lisää yhteisöllisyyttä ja kannustaa lapsia yhteiseen tekemiseen.

Ohjaajat tutustuttavat lapset erilaisiin työmenetelmiin, kuten maalaamiseen, piirtämiseen eri välineillä, käsitöiden tekemiseen, muovailuun ja kierrätykseen askartelussa. Kädentaitoja harjoitetaan esimerkiksi harjoittelemalla saksien käyttöä, värittämällä ja rakentelemalla.

2.7 Ilmaisullinen toiminta

Ilmaisullisen toiminnan avulla lapsi oppii tunnistamaan omia tunteitaan ja kehittämään itseilmaisuaan esimerkiksi leikki- ja draamaharjoituksilla, kuvallisella ilmaisulla ja musiikin keinoin.

Musiikki kuuluu olennaisena osana iltapäivätoimintaan. Musiikki tukee lapsen kasvua ja kehitystä sekä antaa onnistumisen kokemuksia. Musiikin avulla lapset tutustuvat suomalaisiin sekä muihin musiikkikulttuureihin.

Musiikkikasvatus yhdessä muun ilmaisullisen toiminnan kanssa antaa iltapäivälle mielekästä sisältöä. Mahdollisia toteutustapoja ovat yhteiset laulut, laululeikit, tanssit, teatteri-ilmaisu, perinneleikit, soittaminen ja erilaiset lorut. Lapset voivat mahdollisuuksien mukaan tutustua myös erilaisiin soittimiin.

Yhdessä soittaminen ja -laulaminen luovat iltapäivätoiminnalle hyvää yhteishenkeä. Musiikin avulla lapset kokevat erilaisia tunteita sekä rohkaistuvat ilmaisemaan omia tunteitaan. Musiikkikasvatuksen laaja kenttä antaa paljon erilaisia toteutusmahdollisuuksia iltapäivätoimintaan.

2.8 Mediataidot

Mediataidot auttavat lasta toimimaan turvallisesti median parissa käyttäjänä ja median tuottajana. Iltapäivätoiminnassa voidaan esimerkiksi lukea lehtiä, keskustella lapsia askarruttavista lööpeistä tai TV-ohjelmista, tutustua erilaisiin viestintäteknisiin laitteisiin ja niiden käyttöön. Lisäksi voidaan tehdä mediaan liittyviä projekteja, kuten esimerkiksi lehteä tai valokuvausprojekteja.

Huoltajien kanssa sovitaan yhteiset pelisäännöt lasten kännyköiden käytölle iltapäivätoiminnassa.

Iltapäivätoiminnassa voidaan hyödyntää mediakasvatuksen valmiita materiaaleja, kuten Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemaa *Suuri mediaseikkailu* -materiaalia (<http://www.suurimediaseikkailu.fi/>).

2.9 Elinympäristö ja kestävä elämäntapa

Lasten ympäristöherkkyys on tunnepohjaista suhtautumista ympäristöön, myötätuntoa muita lajeja ja luontoa kohtaan. Siihen kuuluu kyky havainnoida monipuolisesti ympäristöä ja huomata siinä tapahtuvia muutoksia.

Lapsi omaksuu kestävä ja ympäristövastuullisen elämäntavan erilaisten pelien ja leikkien avulla, keskustelemalla yhteisestä ympäristöstä, yhteisistä ja omista tavaroista huolehtimisesta sekä kunnioittamalla eläimiä ja kasveja. Oma toimintaympäristö pidetään siistinä ja lapset opetetaan siivoamaan jälkensä. Tärkeää on tarjota lapselle omakohtaisia, positiivisia kokemuksia luonnosta retkeilemällä ja leikkimällä lähiuonossa.

Iltapäivätoiminnassa pyritään vähentämään luonnonvarojen kulutusta kierrättämällä ja lajittelemalla jätteitä sekä kiinnittämällä huomiota sähkön ja veden kulutukseen. Keskeistä on jätteen määrän vähentäminen esimerkiksi välttämällä kertakäyttöastioita ja suosimalla luonnon- ja kierrätysmateriaaleja askartelussa. Iltapäivätoiminnassa huomioidaan pääsääntöisesti sen yhteisön (koulu, seurakunta, järjestö) ympäristösuunnitelma, jonka toimitiloissa toimitaan. Toteutus kirjataan vuosittain toimintapaikkakohtaiseen toimintasuunnitelmaan.

3. Toiminnan järjestämiseen liittyvät keskeiset asiat

Iltapäivätoimintaan voivat hakea peruskoulun 1.–2. luokan oppilaat sekä muiden luokka-asteiden oppilaat, joille on tehty erityisen tuen päätös.

3.1 Toimintapaikat ja -tilat

Toimintaympäristön tulee olla fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen. Toimitilat ja välineet tulee olla tarkoituksenmukaisia ja toimintaan sopivia. Jokaisella ryhmällä tulee olla käytössään sekä sisä- että ulkotilat. Ulkotilojen turvallisuuteen ja lapsiryhmän valvontaan tulee kiinnittää erityistä huomiota. Iltapäivätoiminnan ohjaajan tulee huolehtia siitä, ettei lapsi joudu väkivallan tai muun kiusaamisen kohteeksi iltapäivätoiminnassa.

Turvallisuutta vahvistavaa ovat esimerkiksi iltapäivätoiminnan alueellisen arvopohjan luominen, toimitilojen turvallisuudesta, siisteydestä ja viihtyvyydestä huolehtiminen sekä yhteistyötä ja osallisuutta vahvistavien toimintakäytänteiden omaksuminen ja kehittäminen.

Iltapäivätoiminnan tilat on tarkoituksenmukaisinta olla koululla tai lähellä koulua, näin minimoidaan vilkkaalla kaupunkialueella matkaan liittyvät riskit. Palveluntuottajan ja koulun yhteistyöllä ja yhdessä sovitulla käytänteillä varmistetaan lasten turvallinen liikkuminen koulun ja toimintapaikan välillä.

Tilakysymyksissä monihallintokuntaisen yhteistyön merkitys korostuu, koska kaupunki ei ole rakentanut iltapäivätoimintaa varten erillisiä toimitiloja. Iltapäivätoiminnassa hyödynnetään etupäässä kaupungin omia tiloja lähtökohtana alueelliset tarpeet ja joustava tilojen käyttö. Järjestöillä, yhdistyksillä ja seurakunnilla on mahdollisuus käyttää kaupunginhallituksen 26.4.2004 (§ 583) tekemän päätöksen mukaisesti opetus-, sosiaali- ja nuorisotoimen tiloja maksutta toiminnan järjestämiseen. Seurakunnan toimintaa järjestetään suurimmaksi osaksi seurakunnan omissa tiloissa. Iltapäivätoimintaan voidaan hankkia vuokratiloja, jos kaupungilla ei ole osoittaa tarpeeseen soveltuvia tiloja. Ympäristökeskus tarkistaa uusien tilojen soveltuvuuden iltapäivätoimintaan.

Kouluilla iltapäivätoiminnan tilatarve huomioidaan siten, että iltapäivätoiminta menee opetuksen rinnalla muun koulun tiloissa tapahtuvan toiminnan edelle. Iltapäivätoiminnan tilaprojekteilla on lisätty tilojen viihtyvyyttä, tarkoituksenmukaisuutta ja soveltuvuutta toimintaan. Tilaprojektin myönteisiä kokemuksia hyödynnetään tilojen sisustamissuunnittelussa ja huomioidaan erityisesti tilojen soveltuminen monipuolisemmin opetuksen, kerho- sekä iltapäivätoiminnan käyttöön.

3.2 Toiminta-aika

Perusopetuslain mukaista koululaisten iltapäivätoimintaa tarjotaan koulun työvuoden aikana kullekin toimintaan osallistuvalla lapsella vähintään 760 tuntia opetuksen järjestäjältä riippumatta. Päivittäinen toiminta alkaa lapsen koulutyön päätyttyä ja päättyy joko klo 16.00 tai klo 17.00 toiminnan järjestäjältä riippuen.

Iltapäivätoiminnassa noudatetaan samoja opetuslautakunnan vahvistamia lukuvuoden aloitus- ja päättymispäiviä, kuin kaupungin kouluissakin. Muiden lukuvuoden aikana pidettävien lomien osalta noudatetaan opetuslautakunnan päätöksiä. Jos syyslukukauden todistustenjakopäivä on arkipäivänä, koulun tulee varmistaa, että iltapäivätoimintaan osallistuville lapsille tarjotaan lounas ja iltapäivätoimintaan kuuluva välipala. Lauantaikoulupäivinä ei iltapäivätoimintaa järjestetä. Muiden kuin kaupungin koulujen osalta noudatetaan kunkin koulun johtokunnan koulukohtaisia päätöksiä lukuvuoden toiminta-ajoista.

Koulujen loma-aikoina (syys-, joului- ja talviloma) ei Helsingin kaupunki järjestä perusopetuslain mukaista iltapäivätoimintaa, vaan koululaiset voivat osallistua leikkipuistojen avoimeen puistotoimintaan tai muuhun kouluilla tai alueilla tarjottavaan loma-ajan harrastetoimintaan. Kehitysvammaisten ja autististen koululaisten loma-ajantoiminta on kuvattu liitteessä 1.

Huoltajille tulee ilmoittaa vähintään kaksi viikkoa aikaisemmin, jos iltapäivätoimintaa ei järjestetä ohjaajien täydennyskoulutukseen osallistumisen takia. Ohjaajilla on oikeus osallistua koulutustilaisuuksiin 1–2 päivää lukuvuoden aikana.

3.3 Toimintamaksu

Iltapäivätoiminnasta peritään kuukausittainen asiakasmaksu. Kaupunginhallituksen 10.4.2007 (§ 540) päätöksen mukaisesti Helsingissä klo 16.00 päättyvä toiminta maksaa 80 euroa ja klo 17.00 päättyvä toiminta 100 euroa kuukaudessa. Toimintaan osallistumisesta ei voida periä asiakkailta kaupunginhallituksen vahvistamien maksujen lisäksi muita maksuja. Kehitysvammaisten ja autististen koululaisten maksut on kuvattu liitteessä 1.

Asiakasmaksu peritään jokaiselta kuukaudelta, jona lapsi osallistuu iltapäivätoimintaan. Elokuussa peritään puolet kuukauden asiakasmaksusta. Kesäkuulle ajoittuvista toimintapäivistä ei peritä asiakasmaksua. Jos lapsi ei sairautensa vuoksi voi kalenterikuukauden aikana osallistua iltapäivätoimintaan yli 10 päivänä, maksusta peritään vain puolet. Jos sairaudesta aiheutuva poissaolo kestää koko kalenterikuukauden, maksua ei peritä. Jos lapsi ei muusta etukäteen ilmoitetusta syystä osallistu koko kalenterikuukautena, maksuna peritään puolet kuukausimaksusta. Sairauspoissaolosta tarvitaan terveydenhoitajan tai lääkärin todistus.

Iltapäivätoimintapaikan irtisanominen tehdään kirjallisesti opetusviraston lomakkeella (Opev 182) vähintään yhtä kalenterikuukautta ennen muutoksen alkua. Huoltaja palauttaa toimintapaikasta saadun irtisanomislomakkeen lapsen iltapäivätoimintapaikkaan.

Kaupunki perii asiakasmaksut järjestämästään toiminnasta ja muut palveluntuottajat omasta toiminnastaan. Huoltajan on mahdollista hakea maksuhojennusta tulojen perusteella. Maksuhojennuksissa sovelletaan päivähoidon tulorajoja. Asiakasmaksuohjeet ja maksuhojennuslomake ovat opetusviraston iltapäivätoiminnan internetsivuilla. Maksuhojennuspäätös tai -kirje tehdään sillä kielellä, jolla maksuhojennusta on haettu. Palveluntuottajat hakevat menetetyt asiakasmaksut maksukompensaationa opetusvirastolta.

Toiminnan järjestäjällä on oikeus laskuttaa erillinen korvaus, mikäli lapsen kotiintulo iltapäivätoiminnasta viivästyy toistuvasti ja lapsi haetaan sulkemisajan jälkeen.

Kehitysvammaisten ja autististen koululaisten iltapäivätoimintamaksuista on kuvattu liitteessä 1.

3.4 Toiminnasta tiedottaminen

Iltapäivätoiminnasta tiedotetaan internetsivuilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi:

- www.edu.hel.fi/iltapaivatoiminta
- www.edu.hel.fi/eftisverksamhet
- www.edu.hel.fi/afternoonactivities

Iltapäivätoiminnan alue-esitteisiin on koottu koulun läheisyydessä olevat tiedot toimintapaikoista. Alue-esitteet ovat koulujen internetsivuilla kohdassa:

Koulun esittely > Iltapäivätoiminta ja kouluittain internetsivulla:
www.edu.hel.fi/iltapaivatoiminta

Iltapäivätoimintapaikat löytyvät myös kaupungin palvelukartalta:

www.hel.fi/palvelukartta > **Opetus ja koulutus > Aamu- ja iltapäivätoiminta.**

Iltapäivätoimintaan hakemisesta tiedotetaan huoltajille sanomalehti-ilmoituksella peruskouluun ilmoittautumisen yhteydessä. Koulutulokkaille postitetaan kaupungin iltapäivätoiminnan esite oppivelvollisuusilmoituksen yhteydessä. Lisäksi opetusvirasto tiedottaa hakemisesta internetsivuillaan www.edu.hel.fi ja mediatiedotteilla. Internetsivuille on koottu tarkemmat tiedot toimintaan hakemisesta ja esimerkiksi usein kysytyistä kysymyksistä. Iltapäivätoiminnan sivuille on linkitys mm. Wilma-järjestelmästä ja kouluun ilmoittautumiseen liittyviltä sivuilta.

Kouluille ja palveluntuottajille lähetetään tammikuussa kaupungin esitteitä ja hakulomakkeita jaettavaksi huoltajille. Kaupungin esite julkaistaan painettuna suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Sähköinen esite on myös venäjäksi ja somalin kielellä. Hakulomake (lv415) julkaistaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Hakulomakkeessa on tarkemmat hakuohjeet, toimintaan ottamisen perusteet ja haku aika. Esitteet ja lomakkeet ovat opetusviraston internetsivulla: www.edu.hel.fi.

Iltapäivätoimintaan hakemisesta ohjeistetaan ja tiedotetaan kouluille ryhmäkirjeellä sekä sähköisesti Helmi-sivuilla kohdassa **Perusopetus > Iltapäivätoiminta**. Palveluntuottajien ohjeet ja tiedotteet julkaistaan sähköisesti Fronter-ympäristössä, johon kaikilla palveluntuottajilla on käyttäjätunnukset.

Iltapäivätoiminnan avustusten hakemisesta tiedotetaan palveluntuottajille kaupungin yhteisellä avustuskulutusella sanomalehdissä sekä opetusviraston internetsivuilla ja Fronterissa.

3.5 Toimintaan hakeminen ja valintakriteerit

Kun lapsia otetaan iltapäivätoimintaan, heihin sovelletaan yhdenvertaisia valintaperusteita. Toimintaan haetaan hakulomakkeella (lv415) hakuaikana keväällä. Hakemus jätetään siihen toimintapaikkaan, johon haetaan. Opetustoimen johtosäännön 5 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan jaostot päättävät toimintaanottamisen perusteista.

3.6 Lasten lukumäärä ja toiminnan laajuus

Kaupungin talousarviossa määritellään vuosittaisen palvelun laajuus. Tavoitteena on saada talousarviossa toimintaan varatut määrärahat vakiintumaan tarvetta vastaavaksi. Toimintaan osallistuu vuosittain noin 60 % ekaluokkalaisista ja noin 30 % toisluokkalaisista.

Iltapäivätoiminnan palveluverkko kattaa koko Helsingin käsittäen noin 200 toimintapaikkaa. Perusopetuslain mukaista iltapäivätoimintaa järjestävät opetustoimi ja opetustoimen avustamat seurakunnat, järjestöt, yhdistykset tai vastaavat yksityiset palveluntuottajat. Avustettavan toiminnan osuus on vuonna 2013 noin 74 % koko iltapäivätoiminnan palveluntarjonnasta. Kehitysvammaisten ja autististen koululaisien suomenkielisen iltapäivätoiminnan järjestämisestä vastaa varhaiskasvatusvirasto ja ruotsinkielisen toiminnan osalta opetusvirasto.

3.7 Lapsiryhmän koko ja henkilöstön resursointi

Ohjaajien kelpoisuudesta säädetään opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen (986/1998) 9 a §:ssä. Tämän pykälän mukaan iltapäivätoiminnassa ohjaajana toimimaan on kelpoinen henkilö, 1) joka on suorittanut tehtävään soveltuvan korkeakoulututkinnon, opistoasteen tutkinnon, ammatillisen perustutkinnon tai sitä vastaavat aikaisemmat opinnot, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon ja jolla on koulutuksen yhteydessä hankittu tai kokemuksella osoitettu taito toimia lapsiryhmän ohjaajana taikka 2) jolla on kelpoisuus antaa luokanopetusta, esiopetusta, erityisopetusta tai aineenopetusta tai toimia oppilaanohjaajana.

Jokaisessa ryhmässä työskentelee toiminnasta vastaava ohjaaja, jolle kuuluu erityisiä vastuutehtäviä ja kokonaisvastuu toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta. Lisäksi ryhmässä toimii lapsimäärästä ja tiloista johtuen riittävä määrä muita ohjaajia.

Ohjaaja on lapselle aikuisen esimerkki, innostaja ja turvallisuuden luoja. Palveluntuottaja järjestää iltapäivätoimintaa omalla henkilökunnallaan. Lähtökohta ryhmiä rakennettaessa on, että ryhmällä on vähintään kaksi ohjaajaa. Kahden ohjaajan toimintamallilla mahdollistetaan turvallinen, monipuolinen ja suunnitelmallinen toiminta. Ohjaajaa kohden on noin 13–15 yleisopetuksen oppilasta. Erityisen tuen oppilaiden sijoittelussa tarkastellaan ryhmää kokonaisuutena ja oppilaan mahdolli-

suuksia toimia ryhmässä ja huomioidaan näkökohdat ryhmäkokoja pienentämällä ja/tai ohjaajien määrää lisäämällä.

Palveluntuottaja toimittaa opetusvirastoon syksyisin luettelon iltapäivätoimintaan osallistuvasta henkilökunnasta ja selvityksen heidän kelpoisuudestaan, koulutuksesta, kokemuksestaan, rikosrekisteriotteen tarkistamisesta (ks. 3.9) sekä sitoutuu ilmoittamaan muutoksista toiminnan aikana.

Palveluntuottajan tulee vastata työnantajalle osoitetuista velvoitteista. Kaikki kaupungin iltapäivätoiminnan toimintapaikat ovat savuttomia työpaikkoja.

Kehitysvammaisten ja autististen koululaisten iltapäivätoiminnan henkilöstön kelpoisuusvaatimukset ja ohjaajaresurssin määrä on kuvattu liitteessä 1.

3.8 Ohjaajien perehdyttäminen

Opetusvirasto järjestää ohjaajille vuosittain alueellista ja keskitettyä perehdytyskoulutusta. Ohjaajien työnantaja vastaa työntekijän perehdytyksestä työtehtäviin. Palveluntuottaja mahdollistaa työaikajärjestelyin, että sen iltapäivätoimintaa hoitava henkilökunta voi osallistua kaupungin iltapäivätoiminnasta järjestämään täydennyskoulutukseen, tiedotustilaisuuksiin ja verkostotyöhön.

Iltapäivätoiminnan ohjaamiseen osallistuva henkilöstö perehdytetään henkilötietojen käsittelyyn, salassapitoon ja vaitiolovelvollisuuteen liittyviin säädöksiin sekä lastensuojelulain velvoitteisiin.

Kaikissa iltapäivätoiminnan toimintapaikoissa käytetään ohjaajien perehdyttämiskansiota, johon on koottu ja päivitetty vuosittain iltapäivätoiminnan kannalta keskeiset asiat ([Ohjaajien perehdyttämiskansio](#)).

3.9 Ohjaajien rikostaustan selvittäminen

Palveluntuottaja selvittää lasten kanssa työskentelevän henkilökuntansa rikostaustan siten kuin lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetussa laissa ([504/2002](#)) säädetään. Palveluntuottaja toimittaa kaupungille tiedon siitä, että lasten kanssa työskentelevien henkilöiden rikostausta on selvitetty ja sitoutuu ilmoittamaan mahdollisista muutoksista toiminnan aikana. Jos palveluntuottajan toiminnasta vastaava henkilö itse työskentelee lasten kanssa, palveluntuottajan tulee toimittaa nähtäväksi rikosrekisterilain ([770/1993](#)) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu rikosrekisteriote opetusvirastoon.

3.10 Kulkeminen ja kuljetusten järjestäminen

Iltapäivätoiminnassa oleville lapsille ei pääsääntöisesti kuulu kuljetusetuuksia. Toimintapaikkapäätöksissä ja lasten sijoittamisessa toimintapaikkoihin kiinnitetään huomiota matkojen turvallisuuteen ja kohtuullisuuteen. Kulkeminen iltapäivätoimintaan on verrattavissa koulumatkoihin. Niiden osalta vastuu lapsen kulkemisesta on huoltajalla, ei palveluntuottajalla tai koululla. Jos lapsella on perusopetuslain mukainen koulukuljetusetuus, voidaan sitä soveltaa myös koulun ja iltapäivätoiminnan tai iltapäivätoiminnan ja kodin välisiin matkoihin. Tämä ei kuitenkaan lisää päivittäisten kuljetusetuuksien määrää.

Iltapäivätoiminnan aikana lapsi voi osallistua muuhun koulun järjestämään kerhotoimintaan. Kulkeminen iltapäivätoiminnasta kerhotoimintaan on huoltajan vastuulla. (Ks. myös 3.12.)

3.11 Turvallisuus- ja pelastussuunnitelma

On tärkeää, että iltapäivätoimintaan osallistuvilla lapsilla on turvallinen olo. Turvallisuuden tunnetta kehitetään esimerkiksi selkeillä säännöillä, lasten osallistamisella, toiminnan ennustettavuudella ja sillä, että havaittuihin ongelmiin puututaan välittömästi.

Kaupunki vastaa kaupungin tiloissa järjestettävän iltapäivätoiminnan tilojen turvallisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta (ks. myös 3.1). Toiminnan järjestäjästä riippumatta ohjaajat tulee perehdyttää tilakohtaisiin pelastus- ja turvallisuussuunnitelmiin. Perehdyttämisestä vastaa ohjaajan esimies. Perehdyttäminen ja toimintaohjeista tiedottaminen tulee kirjata vuosittain iltapäivätoiminnan toimintapaikkakohtaiseen toimintasuunnitelmaan. Samalla päivitetään turvallisuuteen liittyvät ohjeet toimintapaikkakohtaiseen iltapäivätoiminnan ohjaajien perehdyttämiskansioon.

Iltapäivätoiminta osallistuu kouluilla järjestettäviin turvallisuusharjoituksiin. Tämän lisäksi koulun yleiset järjestyssäännöt ja muut turvallisuutta määrittävät toimintasäännöt mahdollistavat omalta osaltaan turvallisen iltapäivätoiminnan toteuttamisen.

3.12 Vakuutusasiat

Toiminnassa sattuneen tapaturman hoito on oppilaille maksutonta julkisen terveydenhuollon palveluita käyttäen. Helsingin kaupunki on vakuuttanut kaikki lapset, jotka osallistuvat perusopetuksen iltapäivätoimintaan. Lapset kuuluvat kaupungin vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen piiriin. Vakuutus on voimassa myös välittömästi iltapäivätoimintaan liittyvillä meno- ja paluumatkoilla sekä silloin, kun iltapäivätoiminnan aikana siirrytään muuhun kerhotoimintaan.

Palveluntuottajilla voi olla myös omia vapaaehtoisia tapaturmavakuutuksia.

3.13 Palveluntuottajien toiminta-avustukset

Toiminnan järjestäminen on kunnille vapaaehtoista. Jos kunta järjestää perusopetuslaissa tarkoitettua aamu- ja iltapäivätoimintaa, se saa toimintaan valtionosuutta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) tätä koskevan muutoksen (L 1137/2003) mukaisesti. Käyttökustannuksiin myönnetään 57 % kunnalle valtionosuuden laskemisen perusteeksi vahvistetun tuntimäärän ja tunti-hinnan tulosta.

Kaupungin avustaman toiminnan määrärahat on varattu opetustoimen talousarvioon. Opetuslautakunta myöntää rekisteröityneille yhdistyksille, yhteisöille, säätiöille, seurakunnille ja yksityisille palveluntuottajille avustusta hakemuksen perusteella talousarvioonsa varattujen määrärahojen puitteissa. Opetuslautakunta vahvistaa avustusperiaatteet ja palveluntuottajakohtaiset euromäärät vuosittain. Opetusvirasto koordinoi keskitetysti alueellista palvelutarjontaa ja informoi palveluntuottajia alueellisista palvelutarpeista.

Avustusten myöntämisessä noudatetaan **kaupunginhallituksen hyväksymiä yleisiä avustusohjeita** sekä muita opetuslautakunnan ja opetusviraston hyväksymiä toiminnan toteuttamista koskevia ohjeistuksia ja päätöksiä.

Palveluntuottajat sitoutuvat noudattamaan opetusviraston perusopetuksen iltapäivätoiminnan **palveluntuottajakriteereitä**. Opetusvirasto ja palveluntuottaja tekevät 1–2 vuotisen sopimuksen toiminnan järjestämisestä. Sopimuksen kestosta sovitaan yhteisesti. Sopimuksen voimassaolo edellyttää palveluntuottajalta vuosittaista opetuslautakunnan toiminta-avustuksen hakemista. Koulujen toiveita kuullaan uuden ryhmän käynnistyessä ja sopimuskauden päättyessä. Tapauskohtaisesti arvioidaan koulun, palveluntuottajan ja opetusviraston kesken, onko perusteita vaihtaa palveluntuottajaa sopimuskauden jälkeen.

4. Toiminnan seuranta ja arviointi

Opetusvirasto ilmoittaa 20.9. toiminnassa mukana olevien oppilaiden lukumäärät ja ohjaustunnit Tilastokeskukseen. Suomen- ja ruotsinkielinen toiminta ilmoitetaan erikseen sähköisellä koontilomakkeella. Oppilasmäärät luovat perustan lakisääteisen iltapäivätoiminnan kuntakohtaisen valtiosuuden määräytymiseen. Opetustoimi vastaa kaikesta perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan tilastoinnista. Tilastoinnin avulla seurataan alueellista sekä koko kaupungin määrällistä kattavuutta.

4.1. Toiminnan laatuksiteerit

Lähtökohta toiminnan laatua tarkasteltaessa on perusopetuslain 8 a luvussa esitetyt keskeiset toiminnan järjestämisen periaatteet sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön laatimat *Perusopetuksen, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatuksiteerit* (**Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:29**).

Palveluntuottajat järjestävät iltapäivätoimintaa erilaisista lähtökohdista. Yhteiset laatuksiteerit luovat pohjan laadukkaalle palvelulle toimijasta riippumatta. Tavoitteena on saada palveluntuottajat ja koulut toimimaan yhdessä iltapäivätoiminnan, toimintaympäristöjen sekä laajenevan yhteistyön kehittämiseksi.

Opetusvirasto vastaa laatuksoulutuksen järjestämisestä ohjaajille ja palveluntuottajille. Ohjaajat ovat keskeisiä toiminnan laadun ylläpitäjiä ja toiminnan jatkuvan kehittämisen voimavara. Iltapäivätoiminnan kehittäminen on osa kunnan perusopetuksen laatuksityön strategiaa. Koulujen toimintasuunnitelmaan kirjataan vuosittain iltapäivätoiminnan tavoitteet ja arvioidaan koulun ja iltapäivätoiminnan yhteistyötä laatua ohjaavan ”Hyvin toimiva koulu” -mallin, avulla.

4.2 Toiminnan sisäinen arviointi

Ryhmän ohjaaja tai ohjaajat tekevät vuosittain syksyllä toimintapaikkakohtaisen toimintasuunnitelman tämän asiakirjan ja valtakunnallisten toimintaa ohjaavien määräysten ja suositusten pohjalta (ks. Johdanto). Ohjaajat käyttävät toimintasuunnitelmaa työvälineenään toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Toimintasuunnitelman pohjana käytetään yhteistä lomaketta. Toimintasuunnitelmat palautetaan opetusvirastoon lokakuun alkuun mennessä. Kopio toimintasuunnitelmasta jää ryhmän ohjaajien perehdyttämiskansioon.

Toimintapaikkakohtainen toimintasuunnitelma sisältää suunnitelman sisä- ja ulkotoimintojen käytöstä sekä siihen määritellään toiminnan keskeiset tavoitteet ja esimerkit käytännön toteutuksesta. Suunnitelmaan kirjataan lisäksi yhteistyö huoltajien, koulun/koulujen ja alueen muiden toimijoiden kanssa. Suunnitelman toteutumista arvioidaan keväällä ja arviointia käytetään seuraavan lukuvuoden suunnitelmaa tehdessä.

Toimintapaikat voivat käyttää myös omia sisäisen arvioinnin menetelmiä. Aluekoordinaattori ja ohjaajat keskustelevat toimintapaikkakohtaisesta toimintasuunnitelmista joko ryhmäkohtaisesti tai iltapäivätoiminnan verkostotapaamisissa. Kaikki palveluntuottajat käyvät vuosittain yhteistyökeskustelun opetusviraston iltapäivätoiminnasta

vastaavien suunnittelijoiden kanssa. Yhteistyökeskustelussa arvioidaan toiminnan toteutumista ja linjataan toiminnan kannalta kehityskohteet seuraavalle toimintavuodelle.

Koulut kirjaavat vuosittaiseen toimintasuunnitelmaansa iltapäivätoimintaan käytettävät tilat, yhteistyön koulun henkilöstön ja iltapäivätoiminnan kesken sekä poikkeukselliset toimintapäivät.

4.3 Toiminnan ulkopuoliseen arviointiin osallistuminen

Helsinki osallistuu Opetushallituksen vuosittain järjestettävään sähköiseen iltapäivätoiminnan seurantakyselyyn. Seurannalla kerätään tietoa iltapäivätoimintaan osallistuvien lasten huoltajilta, ohjaajilta, koordinaattoreilta ja vastaavilta virkamiehiltä. Linkki kyselyyn julkaistaan opetusviraston internetsivuilla ja rehtoreita sekä palveluntuottajia tiedotetaan asiasta sähköpostilla. Rehtorit voivat lähettää Wilman kautta huoltajille tiedotteen seurannasta.

4.4 Seurantatulosten julkistaminen

Opetusvirasto tiedottaa opetuslautakunnalle valtakunnallisen seurannan tuloksista ja julkaisee kyselyn keskeiset tulokset **iltapäivätoiminnan internetsivuilla**.

5. Iltapäivätoiminnan yhteistyö ja tiedonkulku

5.1 Iltapäivätoiminnan ja kodin yhteistyö

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin kasvatustyötä. Yhteistyön tarkoituksena on lisätä tuntemusta lapsesta ja auttaa hänen tarpeidensa tunnistamista sekä parantaa toiminnan laatua. Kodin, koulun ja iltapäivätoiminnan välillä tarvitaan kasvatuskumppanuutta. Kumppanuutta vahvistavat:

- avoin ja vanhemmat tervetulleeksi toivottava toimintakulttuuri
- positiivinen ja voimavaralähtöinen asennoituminen
- myönteisesti liikkeelle lähtenyt yhteistyö

Yhteistyölle tulee luoda selkeät yhteistyömallit ja -rakenteet. Toiminnan sisällöistä, toimintaperiaatteista ja poikkeustilanteista tulee tiedottaa huoltajille kirjallisesti. Käytössä voi olla sähköinen tai paperinen tiedote tai iltapäivätoiminnan oma reissuvihko. Lapsikohtaisesti asioista voidaan luontevasti sopia ja keskustella päivittäisissä lasten hakutilanteissa tai sovitussa yhteispalaverissa.

Huoltajien kanssa tulee sopia kirjallisesti turvallisuus- ja vastuukysymyksistä esim. lapsen kotiinlähdön ja ruoka-allergioiden osalta.

Huoltaja vastaa lapsen mahdollisesta välttämättömästä lääkehoidosta iltapäivätoiminnan aikana. Jos huoltajat tai lapsi eivät kykene huolehtimaan iltapäivätoiminnan aikaisesta lääkehoidosta, tulee vanhempien ottaa yhteys hoitavaan tahoon ja yhteistyössä neuvoteltava iltapäivätoiminnasta vastaavan tahon kanssa lääkehoidon tapauskohtaisesta järjestämisestä.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun. Hyviä yhteistyömuotoja ovat mm. alueelliset yhteiset vanhempainillat, koulun järjestämien vanhempaintilaisuuksien hyödyntäminen, luokanopettajien kanssa yhteiset tiedotuskäytänteet, kahdenkeskiset tapaamiset, koulujen viikko- ja kuukausitiedotteet sekä erilaiset yhteiset tapahtumat ja tempaukset.

5.2 Iltapäivätoiminnan ja koulun yhteistyö

Iltapäivätoiminnalla ja koululla on yhtenevät kasvatustavoitteet ja arvomaailma. Yhteisen toimintakulttuurin muodostumisen edellytyksenä ovat selkeät ja säännölliset yhteistyömuodot koulussa. Yhteistyötä tukee esimerkiksi opettajan tutustuminen omien oppilaiden iltapäivätoimintaan ja siitä vastaaviin ohjaajiin välituntitapaamisissa heti lukuvuoden alkaessa.

Ohjaajat keskustelevat yhdessä opettajan kanssa yhteisistä arjen pelisäännöistä, toiminnan ohjauksen malleista, kiinnostuksen kohteista ja muista seikoista, jotka tukevat ja auttavat lasta toimimaan itsenäisesti ryhmän jäsenenä. Iltapäivätoiminta tukee osaltaan koulun opetussuunnitelman toteutumista. Tämä edellyttää iltapäivä-

toiminnan ohjaajien perehtymistä koulun toimintatapoihin ja esimerkiksi koulun opetussuunnitelmaan. Iltapäivätoimintaan voi kuulua myös läksyjen tekemistä.

Rehtori huolehtii, että koulussa toteutettavan iltapäivätoiminnan ja perusopetukseen osallistuvien henkilöiden välillä on yhteisesti sovitut ja kirjatut toimintatavat, jotka koskevat mm. viestintää oppilaan luokanopettajan ja iltapäivätoiminnan välillä, oppilashuoltohenkilöstön ja ohjaajan välillä sekä yleisiä huoltajille järjestettäviä tiedotustilaisuuksia tai jaettavia tiedotusmateriaaleja. Ryhmät, jotka eivät toimi koulun yhteydessä, sopivat vuosittain yhteisistä toimintatavoista koulun kanssa.

Yhteisiin toimintatapoihin on koottu tieto esimerkiksi siitä, kuinka toimitaan, jos oppilaat pääsevät koulusta aikaisemmin, osallistuvat koulun kerhotoimintaan, miten poikkeuksellisista koulupäivistä ilmoitetaan, kuinka ilmoitetaan oppilaan sairastumisesta koulupäivän aikana, miten yhteisiä lukukausittaisia vanhempainiltoja on suunniteltu pidettäväksi jne. Yhteistyöllä varmistetaan riittävät tiedot toistensa toimintatavoista, toiminnan muutoksista sekä mahdollisista uusista suunnitelmista. Henkilöiden yhteystiedot kootaan yhteiseen tiedotteeseen joka on käytössä myös huoltajilla ja sijaisilla. Tiedot ovat koulujen toimintasuunnitelmassa.

5.3 Tietosuoja-asiat

Opettaja tai kukaan muu opetuksen järjestämisestä vastaava henkilö ei voi välittää salassa pidettäviä tietoja oppilaasta ilman huoltajan suostumusta. Salassa pidettäviä tietoja ovat erityisen tuen päätökset, diagnoosit, oppilaan kotiasiat ja muut asiat, jotka eivät ole opetuksen tai iltapäivätoiminnan järjestämisen kannalta välttämättömiä. Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa.

Iltapäivätoimijalle on suositeltavaa välittää tietoa lapsen hyvinvointia turvaavista keinoista, joita oppilaan kanssa toteutetaan koulussa. Tällaista tietoa on esimerkiksi se, millaisista pelisäännöistä oppilaan kanssa on sovittu siirtymätilanteissa. Luovutettava tieto voi myös koskea sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa iltapäivätoiminnassa huomioon.

Iltapäivätoiminnan keräämiä henkilötietoja, kuten rekisterin tietosisältö, tietolähteet, henkilötietojen käsittelyn tarkoitus, rekisterin suojauksen periaatteet ja rekisteröidyn informointi, on kuvattu Perusopetuslain mukaisen iltapäivätoiminnan tietosuoja-selosteessa (<http://www.hel2.fi/rekisteriseloste/>).

5.4 Verkostotyö ohjaajien työn tukena

Toiminnan laajeneminen tarvitsee enenevässä määrin tuekseen vahvempaa alueellisesti johdettua ja verkostoitunutta toimintamallia. Iltapäivätoiminnan verkostossa on keskitytty asiakasrajapinnassa olevien toimijoiden yhteistyöhön. Palvelukenttää ohjataan perusopetuksen laatukorttien suuntaisesti ja vahvistetaan samalla alueen asukkaiden osallisuutta iltapäivätoiminnan palveluiden kehittämiseen.

Verkosto tukee iltapäivätoiminnan vuosittaista toimintaan hakuprosessia sekä mahdollistaa koulujen ja iltapäivätoiminnan ohjaajien verkostoitumisen kaupungin muiden hallintokuntien ja alueella toimivien tahojen kanssa. Alueellisia ryhmiä on kaupungin tasolla noin 16 neljällä eri koordinaatioalueella. Verkostossa kaikki alueen toimijat ovat samanarvoisia ja tekevät yhteistyötä riippumatta kieliryhmästä tai opetuksen järjestäjästä.

Verkostot ovat merkittävä rakenteellinen tuki ohjaajien ammatilliselle kasvulle, ja ne mahdollistavat uudelle ammattikunnalle vertaistuen foorumin. Verkstorakenteella on tarkoitus mahdollistaa ohjaajat osallistumaan asiakaspalvelun kehittämiseen. Osallistuminen edellyttää riittävien resurssien ohjaamista tukiprosesseihin, esimerkiksi sijaiskuluihin, jotta aito osallistuminen verkostotyöhön on mahdollista.

5.5 Moniammatillinen oppilashuoltotyö

Avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri vuorovaikutuksessa luo pohjan hyvälle yhteistyölle. Ohjaajat ovat ensisijaisesti yhteydessä huoltajaan miettiessään oppilaan käyttäytymiseen ja hyvinvointiin liittyviä asioita. Huoltajan luvalla ohjaaja voi olla yhteydessä opettajaan, oppilashuoltohenkilöstöön tai muihin asianosasiin jos asian hoitaminen sitä edellyttää.

Oppilashuoltohenkilöstö on tietoinen koulun oppilaiden iltapäivätoiminnasta siinä määrin, että voi oppilaiden tukitoimia suunniteltaessa huomioida myös lapsen iltapäivän aikaisen toiminnan. Henkilöstö toimii tarvittaessa huoltajan luvalla yhteistyössä vastuuohjaajan kanssa. Jos huoltaja ei ole antanut yksilöityä lupaa yhteistyölle, voi oppilashuoltohenkilöstö antaa nimetöntä yleisluontoista konsultaatia iltapäivätoiminnan ohjaajille. Yhteistyörakenteiden kehittämisestä vastaa HIPO-hanke, Helsingin iltapäivätoiminnan ja oppilashuollon kehittämishanke. Hankkeen tarkoituksena on kuvata toimintaprosesseja, joiden avulla ohjaajat saavat riittävän ammatillisen tuen iltapäivätoiminnan aikana tapahtuviin lapsen kasvua ja kehitystä koskeviin kysymyksiin.

5.6 Markkinointi ja sponsorointi aamu- ja iltapäivätoiminnassa

Iltapäivätoiminnassa tai siihen rinnastettavassa toiminnassa ei saa jakaa, pitää esillä tai saatavilla mainoksia, esitteitä tai muuta mainosmateriaalia eikä erityistä maailmankatsomuksellista tai tunnustuksellista materiaalia.

LÄHTEET

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 14.12.1998/986.

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986>.

Luettu 25.2.2013.

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 14.6.2002/504.

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504>.

Luettu 25.2.2013.

Laki perusopetuslain muuttamisesta 1136/2003. Luettavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20031136>. Luettu 22.2.2013.

Ohjaajien perehdyttämiskansio. Opetushallitus ja Kymenlaakson/Etelä-Karjalan kehittämisverkosto. Luettavissa: <http://www.apip.fi/files/665.pdf>. Luettu 22.2.2013.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011. Opetushallitus.

Määräykset ja ohjeet 2011:1. Luettavissa: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/aamu_ja_iltapaivatoiminta.

Luettu 22.2.2013.

Perusopetuksen, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatukriteerit. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:29.

Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2012/Perusopetuksen_laatukriteerit_2012.html?lang=fi. Luettu 22.2.2013.

Perusopetuslaki. 21.8.1998/628.

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>. Luettu 26.2.2013.

Rikosrekisterilaki 20.8.1993/770.

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930770>. Luettu 26.2.2013.

Suuri mediaseikkailu -materiaali. Opetus- ja kulttuuriministeriön tilaama

mediakasvatusmateriaali 2010. Luettavissa: <http://www.suurimediaseikkailu.fi/>.

Luettu 22.2.2013.

Helsingin kaupungin opetusviraston ohjeet ja aineistot

Iltapäivätoiminnan internet-sivut:

suomi: www.edu.hel.fi/iltapaivatoiminta

ruotsi: www.edu.hel.fi/eftisverksamhet

englanti: www.edu.hel.fi/afternoonactivities

Iltapäivätoiminta kaupungin palvelukartalla:

www.hel.fi/palvelukartta > Opetus ja koulutus > Aamu- ja iltapäivätoiminta

Kaupungin avustusten myöntämisessä noudatettavat yleisohjeet. Kaupunginhallitus 12.12.2011 § 1126. Luettavissa: http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/c469ea004a-15b7398164e5b546fc4d01/Khs_avustusohjeet+121211_1126%C2%A7.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=c469ea004a15b7398164e5b546fc4d01. Luettu 26.2.2013.

Perusopetuksen iltapäivätoiminnan palveluntuottajakriteerit. Opetuslautakunnan pöytäkirja 13.12.2011 § 242. Luettavissa: http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/d055a-c004a15b7398165e5b546fc4d01/Palveluntuottajakriteeri+p%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+13+12+2011_242%C2%A7.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=d055a-c004a15b7398165e5b546fc4d01. Luettu 22.2.2013.

Perusopetuslain mukaisen iltapäivätoiminnan järjestäminen. Rekisteriselosteet. Luettavissa: <http://www.hel2.fi/rekisteriseloste/>.

LIITE 1: Kehitysvammaisten ja autististen koululaisten iltapäivätoiminnan järjestäminen

Kehitysvammaisten ja autististen koululaisten iltapäivätoiminnan järjestämisestä vastaa varhaiskasvatusvirasto ja ruotsinkielisen toiminnan osalta opetusvirasto. Toiminta on osa perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa, jonka koordinoinnista vastaa kaupunginhallituksen 6.2.2006 (§ 186) päätöksen mukaisesti opetusvirasto. Koordinointityöhön kuuluu toiminnan kokonaissuunnittelu, ohjeistaminen, tiedottaminen, keskitetyn koulutustarjonnan suunnittelu, arviointi ja seuranta.

Osana erityisluokkaverkon suunnittelua otetaan huomioon kehitysvammaisten ja autististen oppilaiden ryhmien sijoittuminen sekä niiden toimitilat virastojen välisenä yhteistyönä.

Kehitysvammaisten ja autististen koululaisten iltapäivätoiminta on vahvasti osa kouluyhteisöä, lapsen päivittäistä toimintaympäristöä ja sitä toteutetaan joko koulun tiloissa tai sitä lähellä sijaitsevilla toimintatiloissa.

Samoissa tiloissa tapahtuva opetus ja iltapäivätoiminta mahdollistavat tarkoituksenmukaisen toiminnan, jatkuvuutta lapsille yhteisen henkilökunnan muodossa sekä minimoi kuljetustarpeen.

Toimintapaikkakohtaiset toimintasuunnitelmat palautetaan suomenkielisen toiminnan osalta varhaiskasvatusvirastoon ja ruotsinkielisen toiminnan osalta opetusvirastoon lokakuun alkuun mennessä.

Helsingin perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmassa ohjeistetut ja määritellyt toimintaperiaatteet koskevat myös kehitysvammaisten ja autististen koululaisten iltapäivätoimintaa. Tämän lisäksi on määritelty kehitysvammaisten ja autististen koululaisten iltapäivätoiminnalle seuraavia linjauksia.

Toimintamaksu

Vaikeasti tai/ja syvästi kehitysvammaisille koululaisille iltapäivätoiminta on maksutonta kaupungin hallituksen 4.6.1990 (§ 1361) päätöksen mukaisesti.

Helsingin erityishuollon johtoryhmän mukaan niiltä kehitysvammaisilta ja autistisilta 3–10 luokkalaisilta oppilailta, joiden iltapäivätoiminta on liitetty erityishuolto-ohjelmaan, ei peritä iltapäivätoimintamaksua (erityishuollon johtoryhmä 21.6.2007).

Henkilöstö

Pääsääntöisesti kustakin toiminnallisesta ryhmästä vastaa kehitysvammaohjaaja tai kehitysvammahoitaja/lähihoitaja. Lisäksi ryhmässä on tarvittava määrä avustavaa henkilöstöä. Lapsiryhmää muodostettaessa otetaan huomioon lapsen yksilöllinen tuen tarve, ikä, luokka-aste sekä käytössä olevat sisä- ja ulkotilat.

Opetusviraston koulunkäyntiavustajien osallistumisesta varhaiskasvatusviraston järjestämään kehitysvammaisten ja autististen oppilaiden iltapäivätoimintaan neuvotellaan yhteisesti opetustoimen kanssa. Kokonaisen ja ehjän koulupäivän kannalta on hyödyllistä, että koulunkäyntiavustajat osallistuvat kehitysvammaisten ja autististen oppilaiden iltapäivätoimintaan.

Ruotsinkielisen toiminnan osalta rehtori vastaa koulunkäyntiavustajien resurssien riittävästä kohdentamisesta iltapäivätoimintaan.

Aamutoiminta

Helsingissä ei järjestetä perusopetuksen aamutoimintaa.

Loma-ajan toiminta

Kehitysvammaisten ja autististen oppilaiden iltapäiväryhmät toimivat tarvittaessa kokopäiväisesti syys-, joului- ja talvilomien aikana. Loma-ajan toiminta sisältyy normaaliin toimintamaksuun.

Kesähoito

Kehitysvammaisten ja autististen koululaisten iltapäiväryhmissä olevien lasten huoltajat voivat tarvittaessa hakea kesän ajaksi päivähoitoa. Toiminnasta peritään päivähoitoasetuksen mukainen tulosidonnainen päivähoitomaksu.

Päivähoitohakemuksen yhteydessä huoltajat voivat tarvittaessa anoa kuljetusta, josta leikkipuistotoiminnan päällikkö voi päiväkodin johtajan esityksen/puollon jälkeen tehdä päätöksen.

Ruotsinkielisen toiminnan osalta erityissuunnittelija tekee päivähoitopäätöksen ja opetuspäällikkö kuljetuspäätöksen.

Kesällä ryhmissä tulee olla päivähoitoasetuksen mukainen henkilöstömitoitus. Tukitoimeksi resursoidaan tarvittava määrä erityis- ja koulunkäyntiavustajia. Lapsille ei määritellä hoitoisuuskertoimia.

LIITE 2: Perusopetuksen iltapäivätoiminnan sanastoa Helsingissä

Aamu- ja iltapäivätoiminta: yläkäsite toiminnalle, Helsingissä järjestetään perusopetuslain mukaista iltapäivätoimintaa

Aluekoordinaattori: toiminnan alueellisesta organisoinnista ja yhteistyöstä vastaava henkilö

Asiaksmaksu: iltapäivätoiminnasta perittävä asiakasmaksu

Koulun kerhotoiminta: koululla iltapäivätoiminnan aikana tapahtuvaa maksutonta kerhotoimintaa

Kunta: vastaa perusopetuslain mukaisen toiminnan lainmukaisuudesta, laadusta ja koordinoinnista hallintokunnasta riippumatta

Ohjaaja: toimii ryhmässä vastuuhjaajan parina/tiiminä, alan koulutus

Palveluntuottaja: koulu tai toimija, joka järjestää toimintaa kumppanuusperiaatteella Opetusviraston kanssa

Toiminta-aika: päivittäinen toiminnan järjestämisen aika

Toimintapaikka: iltapäivätoiminnan järjestämispaikka

Toimintapaikkakohtainen toimintasuunnitelma: jokaisen toimintapaikan ohjaajat tekevät vuosittain oman toimintasuunnitelman, joka pohjautuu kunnan hyväksymään toimintasuunnitelmaan

Toimintaryhmä: toimintapaikan lapsiryhmä

Toimintasuunnitelma: kunnan iltapäivätoimintaa ohjaava toimintasuunnitelma

Vastuuhjaaja: vastuu ryhmän toiminnasta, alan koulutus

Välipala: toimintaan osallistuville lapsille päivittäin tarjottava monipuolinen välipala

Helsingin kaupunki
Opetusvirasto

Julkaisija Helsingin kaupungin opetusvirasto

Utgivare Helsingfors stads utbildningsverk

Osoite Hämeentie 11 A, Helsinki 53, PL 3000, 00099 Helsingin kaupunki

Adress Tavastvägen 11 A, Helsingfors 53, PB 3000, 00099 Helsingfors stad

Vaihde 09 3108 600

Växel 09 3108 600

Julkaisun tilaukset ja myynti neuvonta.opetusvirasto@hel.fi

Beställningar och försäljning av publikationer neuvonta.opetusvirasto@hel.fi

www.edu.hel.fi

